

„Csillagok, csillagok szépen ragyogjatok,
A szegény legénynek utat mutassatok ...“

(Népdal)

FOLYOSÓ

Tejút

„Részegember Útja“, „Rabok Útja“, „Tündérfátyol“, „Harmatos Út“, „Angyal Útja“, „Barát Útja“, „Cigányok Útja“, „Csillagösvény“, „Éjszakai Szivárvány“, „Isten Útja“, „Szalmahullajtó“, „Szépasszony Vászna“,

„Élt egyszer a Csallóközben egy szegény halászlegény, aki beleszeretett a vízimolnár leányába. A molnár hallani sem akart a halászlól, mivel gazdagabb kérést szánt a lányának. Már éppen készültek volna a lakodalomra, amikor a halászlegénynek sikerült megszöktetnie a lányt. A mennyasszony és a vőlegény rokonsága üldözőbe vette a szerelmeseket, s a lány fátyla, amely menekülés közben beleakadt egy bokorba, nyomra is vezette őket. A molnár, amikor rájuk talált, haragjában mindkettőjüket megölte. Ekkor a lányból fehér, a fiúból piros liliom lett, de a gazda azokat is kiszakította. A fehér liliom tündérlánnyá változott, felszállt az égbe, ahová magával vitte árulkodó fátylát is. A piros liliom helyén viszont bővizű forrás buzogott fel a földből. A tündérlány azóta is az égbolton úszó fátylán ereszkedik leéjjelenként a forráshoz, hogy szomját oltsa. Szomorú dalát még ma is gyakran hallhatják az éjszakai halászok.“

„Édesapám mesélte, amikor még kis gyerek voltam, hogy ott a fehérség az égen azért van, mert a mokányok szalmát vittek Brassóból haza. Nem volt gerebléjük amivel meghúzzák a szekeret; amint mennek ott, a sok csillag között, a szekérekerekek átdöcögtek a csillagokon, amelyek csaknem akkorák, mint a két öklöm, hát mind elvesztették a szalmát. Így döcögve a kis mokány lovakkal, lassan mendégéltek hazafelé; a hosszú úton a mokányok a szekér tetején fáradtan aludtak. A lovak magukra hagyva mentek az úton egymás után, éhségükben az előző szekérután kapaszkodtak, húzták a szalmát, ették és szórták el az úton. Mire hazaértek a havasok tetejére, a szalmából már alig maradt a szekereken. Köziemert, hogy a mokányok lusta emberek: nem mentek összeseperni a szalmájukat, azért ma is látszik az útjuk az égen.“

„A Cigány elmönt a Szürürü szalmát lopni, lopott is jócskán, vitta hazafelé, hanem a Csősz észrevette, mönt utána, most is mén, elébe akar kerülni, de nem bír. Amöre csak mönt a Cigány, mindenütt szórta a szalmát, azután lácczik az Országút.“

ELŐADÓ /KISCSOPORTOS TEREM

Göncölszekér

„Ursa Maior“, „Nagymedve“, „Úti csillag“, „Kincső“, „Szekér csillag“, „Nagy szekér“, „Szent Péter Szekere“, „Szent László Szekere“, „Illés szekere“, „Béresszekér“

Kis Göncöl

„Ursa Minor“, „Kismedve“, „Tündéraszony Palotája“, „Szarvasnyomdoka“, „Nagyboldogasszony csillaga“

„Göncöl híres táltos volt, aki az emberek közt járva gyógyította a betegségeket, beszálni tudott a fákkal és a madarakkal. Egyszer eltört szekérének a rúdja, de senki nem segített neki. Haragjában a lovak közé csapott s felrepült az égbe. Azóta ott kocsizik a görbe rúdú szekeren.“

„Egyszer Jézus egy kocsin utazott. Kocsisának bérül az örök üdvösséget ajánlotta fel. A kocsis azt kérte, ha teljesülhet kívánsága, inkább azt szeretné, hogy az örökkévalóságig kocsijának bakján ülhessen. Jézus teljesítette a kérést, de mivel ily könnyelműen elutasította az örök üdvösséget, azzal a büntetéssel sújtotta, hogy kocsiján mindig visszafelé kell haladnia.“

ELŐADÓ /KISCSOPORTOS TEREM

Nap

„Talyigakerék“, „Tarhonyaszárító“, „Ruhaszárító csillag“

„a Nap, úgy beszélnek, hogy legény és a Hód lyánya. Ők mindig udvaroltak egymásnak, egyszerre jöttek fel, De a Hód került kerekén a Napot, úgy szerette, körül ment mindig. És amint összeveszték, a Hód elmaradt, a Hód jönni fogott éjjel, és a Nap jó nappal, s többet nem kerüli. Azért, mikor a lyány a legényvel éjjel jönnek a guzsalyosból haza, és beszélnek, mindig nézik a Hódat, búsulják, hogy a Hódat elhagyta a Nap.“

ELŐADÓ /KISCSOPORTOS TEREM

Hold

„Isten Kalácsa“, „Ekecsi Nap“

„Hold fogytakor semminemű vetés vagy ültetés nem jó, holdtöltén ellenben hasznos. Gazdaemberek, úgymond, a hold változásainál ezeket tartják szem előtt: ha borsót az újhold után három nappal elvetik, sok terem; a búzát újhold előtt két-három nappal vagy pedig utána ugyanannyival kell elvetni, és pedig közepszerű földbe, mert ha ez újholdkor kövér földbe vettetik, nagyrészt rozssá változik; a zabot újholdkor jó vetni, de még jobb holdtöltén; árpát kövér földbe újhold után, soványba holdtöltén; lent jó földbe újhold után; holdtöltén dohányágyat készíteni és mákot vetni jó, mert a dohány sok, a mák pedig nagyfejű lesz; végre az épületnek való fát is holdtöltén, télen át kell levágni, ha az ember nem akarja, hogy a szű beleessék...“

„Dávidot meg Cicelét kütte az anyjuk, hogy mennyenek a templomba, ők bementek a kocsmába. Mektutta az anyjuk, hogy a kocsmába mentek, utánok ment, pirongatta őket, ők meg kilökték. Akkó megátkozta őket, hogy se menyország, se pokol, se csillag be ne vegye, mindent elszámolt, csak a hódat nem, osztán az Úr Isten oda rendelte őket.“

„A Nap és a Hold valamikor egyforma erősek voltak, és verekedtek. A Hold egy tüskés ágat dobott a Napba, az még jobban égett, azért olyan szúrós a fénye – a Nap egy lapát lószart vágott a Hold szeme közé, azért halványabb, foltos a Hold képe.“

KÜLON MOSDÓK / ZUHANYZÓ

Két Árva csillag

„Castor és Pollux“, „Bojtár Kettőse“

„Egy kis gyerekek meg egy kislány elmaradt az anyjuktól meg az apjuktól, siratták az apjukat, anyjukat, egymás mellett mentek mindig. Amerre mentek, vad gyümölcszel éltek, úgy élősödtek, nem adott nekik senki semmit, az Isten osztán magához szólította őket. Ott látszanak az égen, hogy az emberek lássák, hogy árvának segíteni kell.“

EBÉDLŐ

Korcsma

„Cassiopeia“, „Szentkút“

Nem tudni micsoda, de talán a csillagkép kanyargós alakja ihlette a Korcsma nevet, utalva az innen kilépők görbe útjára. Az viszont tény, hogy a szomszédos Cepheus egyik csillagát a monda Részegembernek említi, aki a Korcsmából lépett ki.

A Korcsma cirkumpoláris, azaz sohasem lenyugvó csillagkép a Tejúton.

NŐI WC

Sánta Kata

„Sirius“, „Árvaleány Pillantása“, „Ételhordó csillag“, „Sántalány“, „Tündérfő“, „Zúzmaracsillag“

A monda szerint ugyanis az ebédhordó leány (Kata) a Kaszásnak hordta az ebédet. Egy alkalommal elkésett az étellel, a Kaszás elunta őt várni, ledobta Kaszáját s lefeküdt aludni. Kata, igyekeztván a késést behozni, nagyon sietett, nem vette észre a kaszát, belelépett és megsebesült. Sántikálva, bicegve lépkes azóta is az égbolton, s szeretne felülni e Göncölszekérre, de mire elérné, a többi kaszás odasuhint a kaszájával. Azóta Sánta Kata a neve.

FÉRFI WC

Kaszáscsillag

„Orion“

Az Orionról szóló mitológiák eléggé nehezen rakhatók össze. Orion híres vadász volt, aki hú kutyái kíséretében harcol a Bika ellen, vadászik a Fiastyúkra, és sok más állatra. Ő a Hajnal istennőjének Eosznak (Aurora) a kedvese, de dicsekvése miatt Artemisz a Skorpiót küldte ellene, amely halálos csípésével megölte őt. Az istenek mindkettőjüket az égre helyezték, de Orion még ott is menekül ellensége elől: a Skorpió nyári csillagkép, ezért sohasem látszik együtt a téli Orionnal. Hú kutyáit viszont most is mellette találjuk: ők a Kis Kutya és a Nagy Kutya csillagképek.

KÁPOLNA

Keresztbenező csillag

„Cygnus“, „Keresztsillag“, „Pártahugya“, „Hattyú“

Ahhoz, hogy meglegjünk, még az sem szükséges, hogy különösebben tudjunk tájékozódni az égbolton. Elég egyszerűen hanyatt dőlnünk a fűben és fölfelé nézve, a Tejút ívében keresünk egy tündöklő csillagok alkotta „keresztet“. Viszonylag nagy kiterjedésű csillagkép, a nyári égbolt ékessége. Csillagai megannyi drágakőnek tűnnek a háttérben húzódó Tejút ezüstös fátylába ágyazódva.

OSZTÁLYTEREM

Fiastyúk

„Pleiades“, „Csibéstyúk“, „Fagyhozó csillag“, „Hetevén“, „Kaptárhódja“, „Ötevény“, „Vadgalambfót“, „Oláhtánc“

A monda szerint egy tündér a szélanyától ajándékba kapott egy aranytyúkot hat csibével, s mivel ezek segítségére voltak abban, hogy megtalálja kedvesét, hálából elhelyezte őket az égbolton.

OSZTÁLYTEREM

Méhkás

„Hyadok“

Egy dőlt V betűt alkotó csillaglánc. Könnyű megtalálni, mivel a Kaszáscsillag felett, valamint a Fiastyúk „töszomszédságában“ található.

A Méhkás nevű csillagtársulás lényegében laza, szétszórt csillaghalmaz. Igazán élvezetes látványt kis tábori távcsővel nyújt.

A halmaz szélén található egy gyönyörű, narancsszínű, viszonylag fényes csillag: az Aldebaran, amelynek neve bikaszemet jelent. Ezt a csillagot a régi juhászok, pásztorok, betyárok Bujdosók Lámpásának hívták.

A csillagkép egész télen át látható, s Kikelet Hírmondója néven mint évszakcsillag szerepelt.

OSZTÁLYTEREM

A-betűs csillag

„Cepheus“, „Paradicsomker csillaga“, „Kefeusz“

Legfényesebb csillagát hívja népünk Részegembernek („Nyüveskutya“), aki a szomszédos Korcsma csillagképből jött ki. Azonos azzal a Részegemberrel, aki elől a monda szerint Jézus kitért, s emiatt ágazik ketté a Tejút.

OSZTÁLYTEREM

Koldusszekér

„Sagittarius“, „Nyilas“, „Törökszekér“, „Törökországi Döncölszekér“, „Talyiga“

A csillagkép legfényesebb csillaga a Sántakoldus (Nunki, vagyis a Nyilas szigmája).

A Koldusszekértől nyugatra, közvetlenül a látóhatár fölött a mai Skorpió csillagkép található, legfényesebb, vörös színű csillaga a nép körében a Szépasszony nevet viseli.

A Sántakoldusról és a Szépasszonyról a következőt tartja a monda: a Sántakoldus elől jár a Talyiga rúdjánál. Felesége, a Szépasszony hűtlen lett hozzá. A koldus nem akarja elhagyni Talyigáját, ezért messze az asszony mögött marad. - Aki egy éjszaka folyamán figyelemmel követi ezt a két csillagképet, maga is észreveszi, hogy amikor a Szépasszony eltűnik a horizont alatt, a Sántakoldus még egy jó óráig „húzza“ égi talyigáját, csak azután követi a Szépasszonyt a látóhatár alá.

OSZTÁLYTEREM

Koszorúcsillag

„Corona Borealis“, „Északi Korona“, „Salló“, „Sarlós csillag“, „Patkócsillag“, „Rúzsáskert“, „Apostolok csillaga“, „Mária Kertje“, „Krisztus Urunk Asztala“

Az Ökörpásztor keleti szomszédságában található egy kicsi, de nagyon szép csillagkép. Jellegzetes koszorú, ill. majdnem teljesen zárt kör alakja könnyen felismerhető az égbolt csillagai között. Tavasszal és nyáron látható, viszonylag halvány csillagok alkotják.

OSZTÁLYTEREM

Tatárdulás

„Coma Berenices“, „Bereniké Haja“, „Aranyhajú csillag“

Jellegzetes alakot nem mutató, szétszórt, halvány csillagok égterületén található ez a fényes csillagokat teljesen nélkülöző csillagkép. Ötletes népi képzettársítást sejtet a név a tatárjárás alatti rombolás, dúlás történelmi valósága és a szétszórt, „feldúlt“ csillaghalmaz látványa között.

OSZTÁLYTEREM

Szögletcsillag

„Triangulum“, „Háromszög“

Az egész csillagképet mindössze három csillag alkotja, ezek adják a „szögletet“.

OSZTÁLYTEREM

Árvadorka Szerencséje

„Corvus“, „Holló“

Jól látható, szabálytalan négyszöget alkotó, tavaszi csillagkép.

OSZTÁLYTEREM

Kiskereszt

„Delphin“

Ez az egyedüli ismert magyar szerencsecsillagkép. A Keresztcsillagtól délre, a Cigány (Atair) mellett található: nagyon kicsi, halvány csillagokból álló csillagkép. Jó képzelőerővel meglátható benne a kereszt alakja.

REGISZTRÁCIÓ

Sarkcsillag

„Bába Matullája“, „Boldogasszony Matullája“, „Fúrúcsillag“, „Szent Péter Agara“

A mennyet a földdel a Tejút kötötte össze. Ezen vándoroltak a hősök az „égi csarnokba“, s jártak le a tündérek a Földre. Az égboltot, ill. az égbolt sátrát pedig egy hatalmas fa, faoszlop tartotta. Ez volt a Világfa, vagy más nevein: Tetejetlen Fa, Égbenyúló Fa, Égigérő Fa, Holdas-Napos Fa, Világoszlop stb. A Világfának vagy -oszlopnak a csúcsa a Sarkcsillagban végződik. Mint tudjuk, ez a csillag az égbolt egyetlen „mozdulatlan“ pontja, s ez a tulajdonsága szülte a középpontjában az „ eget alátámasztó“ oszlop képzetét.